

Kunst van Lezen

Verzoek tot wijziging van de subsidie Tel mee met Taal: Actielijn 3 en 4A (leesbevorderingsprogramma Kunst van Lezen) 2016-2019 (referenties B 86684, Z 848064 en VP 56/19970).

Inleiding

Zoals in de begeleidende brief is aangegeven wordt uiteengezet wat de concrete (concept)plannen met betrekking tot Kunst van Lezen zijn voor 2019. Deze notitie is geschreven als aanvulling op de aanvraag Kunst van Lezen (11 november 2015) van Stichting Lezen en de Koninklijke Bibliotheek. De plannen worden vergezeld door een begrotingsoverzicht voor 2019.

In het voortgangsgesprek van 5 juli 2018 dat Stichting Lezen en de KB met het programmateam Tel mee met Taal had, is kort gesproken over de voorgenomen plannen van Kunst van Lezen 2019 die in het verlengde liggen van de plannen die in de periode 2016-2018 zijn uitgevoerd. Wel worden nieuwe accenten in 2019 aangebracht:

- Tot nu toe lag de focus van Kunst van Lezen op de leeftijdscategorie 0-12 jaar. Omdat uit onderzoek blijkt dat bijna 18% (CITO PISA-rapport 2015) van de Nederlandse vijftienjarigen laaggeletterd is, wordt in 2019 meer aandacht gegeven aan het voortgezet onderwijs (met name vmbo) en mbo.
- Er is meer aandacht voor het verbeteren van de kwaliteit in de uitvoering van programma BoekStart en de Bibliotheek op school. Vooral deskundigheidsbevordering willen we verder stimuleren, met name binnen consultatiebureau en kinderopvang. En we willen het belang van het inzetten van jeugdboekenauteurs op scholen versterken vanwege het leesmotiverende effect daarvan. Belangrijk is ook het uitbreiden van de aandacht voor literatuur en lezen binnen pabo- en lerarenopleidingen.
- Er is meer aandacht voor (netwerk)verbinding preventie en curatie rond (laagtaalvaardige) gezinnen, zowel binnen bibliotheekorganisaties als binnen instellingen (jgz, kinderopvang, onderwijs). De opgezette projecten bij actielijn 4A (die samen met Stichting Lezen & Schrijven worden uitgevoerd) zijn daarbij uitgangspunt.
- Er is meer aandacht voor differentiatie van de aanpak waarbij we verschillen erkennen in aanpak tussen grote steden (met name de G4) en de regio.
- Er wordt meer ingezet op borging buiten de bibliotheeksector. Stakeholders in jeugdgezondheidszorg, kinderopvang en onderwijs willen we meer overtuigen van het belang van (voor)lezen als opmaat tot een goede taalontwikkeling en dito schoolcarrière. Daarbij willen we investeren in betere (digitale) informatievoorziening richting professionele doelgroepen via boekstartpro.nl en debibliotheekopschoolpro.nl.
- We willen ouderbetrokkenheid bij de leesopvoeding stimuleren. Zowel in het algemeen als voor laagtaalvaardige ouders in het bijzonder. In gezamenlijkheid met andere partijen willen we investeren in informatievoorziening aan ouders m.b.t. de leesopvoeding van hun schoolgaande kinderen. De doelgroep van ouders van kinderen in de voorschoolse leeftijd wordt bereikt via boekstart.nl. De naamsbekendheid van deze site willen we versterken.

- Titelinformatie en verspreiding van digitale leesmaterialen (digitale prentenboeken, e-boeken en luisterboeken) voor jeugd 0-18 loopt via de recent gelanceerde site jeugdbibliotheek.nl van de KB. De samenwerking tussen deze en bovengenoemde sites wordt in 2019 versterkt.
- Relevant vervolgonderzoek wordt geëntameerd, met name op het terrein van het belang van verhaalmotivatie voor de leesmotivatie van kinderen.

Bereik programma's

De hoofddoelstelling (preventie) binnen Tel mee met Taal om eind 2018 1.000.000 kinderen van 0 tot 12 jaar met leesbevorderingsactiviteiten te bereiken via Kunst van Lezen (BoekStart en de Bibliotheek op school) wordt hoogstwaarschijnlijk gehaald. Zeker wanneer kinderen meegeteld worden uit werkgebieden van bibliotheken die niet meedoen aan Boekstart in de kinderopvang of de Bibliotheek op school po. Deze peuters en basisschoolleerlingen worden bereikt met andere educatieve programma's van bibliotheken. Als er een dienstverleningsovereenkomst aan ten grondslag ligt worden deze kinderen ook meegeteld. We zien daarbij dat deze bibliotheken de onderliggende bouwstenen van BoekStart en de Bibliotheek op school steeds vaker inzetten, maar de benaming van de programma's niet gebruiken. In 2019 zal de doelstelling zijn dit aantal te laten groeien met 5% tot 1.050.000 kinderen van 0-12 jaar. Aanvullend willen we eind 2019 200.000 jongeren tot en met 18 jaar via het onderwijs bereiken met leesbevorderingsactiviteiten.

Door Stichting Lezen en de KB is samen met de bibliotheeksector (SPN, onderliggende POI's, basisbibliotheken en VOB) rond de educatieve programma's BoekStart en de Bibliotheek op school een stevig netwerk opgebouwd. Alle programma's overziend is het deelnamepercentage van basisbibliotheken aan de vier programmaonderdelen (BoekStart voor baby's, BoekStart in de kinderopvang, de Bibliotheek op school primair onderwijs en de Bibliotheek op school voortgezet onderwijs) hoog te noemen. Aan BoekStart voor baby's doen, op een bibliotheek na, alle basisbibliotheken mee. Aan BoekStart in de kinderopvang is dat 80%, aan de Bibliotheek op school po doet 85% mee en aan de Bibliotheek op school vo doet 37% van de basisbibliotheken mee. Van de 150 basisbibliotheken zijn er 42 (28%) die aan alle programmaonderdelen meedoen, 107 basisbibliotheken (71%) doen mee aan BoekStart voor baby's, BoekStart in de kinderopvang en de Bibliotheek op school po.

Als gevolg van het Actieprogramma Tel mee met Taal is er de laatste drie jaar duidelijk meer aandacht bij alle partijen voor het belang van aandacht voor (voor)lezen en taal binnen het laagtaalvaardige gezin. De samenwerking van Stichting Lezen en KB met Stichting Lezen & Schrijven is duidelijk verbeterd naar aanleiding van de getekende intentieverklaring en diverse ingestelde werkgroepen. Zowel voor wat betreft de preventieve kant (met name via actielijn 4A) als de curatieve kant (programma Bibliotheek & Basisvaardigheden en bibliotheekbetrokkenheid bij (Digi)Taalhuizen). De gerichte aandacht voor het belang van verbinding van preventie en curatie (binnen gezinsverband) binnen bibliotheekorganisaties begint z'n vruchten af te werpen. Bereikdoelstellingen worden in 2019 gekoppeld aan enkele projecten in actielijn 4A.

Concrete doelstellingen eind 2019

Op basis van de geformuleerde doelstellingen 2016-2018 wordt hieronder aangegeven welke doelstellingen eind 2019 bereikt zouden moeten worden.

Doelstelling 2016-2018 onderstaande doelstelling worden in januari 2019 geëvalueerd	Doelstelling 2019
Actielijn 3 Kunst van Lezen algemeen	Actielijn 3 Kunst van Lezen algemeen
1. Hoofddoelstelling: In 2018 worden in totaal een miljoen jonge kinderen tot en met de basisschoolleeftijd bereikt met leesbevorderingsactiviteiten, zodat hun leesplezier en taalvaardigheid toenemen.	Groei van 5% realiseren, eind 2019 worden 1.050.000 kinderen van 0-12 jaar met leesbevorderingsactiviteiten bereikt. Toevoegen: Eind 2019 worden 200.000 jongeren van 13 tot en met 18 jaar bereikt met leesbevorderingsactiviteiten, zodat hun leesplezier en taalvaardigheid toenemen.
2. Eind 2018 is in alle basisbibliotheken het programma BoekStart (voor baby's) ingevoerd; eind 2018 wordt 100% van de ouders met pasgeboren baby's geïnformeerd en wordt 55% van de Nederlandse baby's via hun ouders actief bereikt.	De doelstelling voor 2018 onverkort aanhouden voor eind 2019.
3. Eind 2018 voert 85% van de basisbibliotheken BoekStart in de kinderopvang uit, waaraan 45% van de kinderopvanginstellingen in hun werkgebied deelneemt.	De doelstelling voor wat betreft percentage basisbibliotheken onverkort aangehouden voor eind 2019. Toevoegen: het aantal deelnemende kinderopvanginstellingen per basisbibliotheek is eind 2019 bekend, het streven is om 35% van het aantal kinderopvanginstellingen in het werkgebied van deelnemende basisbibliotheken te bedienen.
4. De Bibliotheek op school primair onderwijs. Eind 2018 bereikt 85% van de basisbibliotheken 60% van de leerlingen in hun werkgebied.	Eind 2019 bereikt 87% van de basisbibliotheken 52,5% van de leerlingen uit het primair onderwijs in hun werkgebied.
5. In het vmbo bereikt 25% van de basisbibliotheken 25% van de leerlingen binnen hun werkgebied.	Eind 2019 bereikt 40% van de basisbibliotheken 25% van de leerlingen uit het vmbo in hun werkgebied.
6. In het havo/vwo bereikt 10% van de basisbibliotheken 10% van de leerlingen in hun werkgebied.	Eind 2019 bereikt 10% van de basisbibliotheken 10% van de leerlingen uit het havo/vwo binnen hun werkgebied actief met dienstverlening rond de website www.lezenvoordelijst.nl .

Doelstelling 2016-2018	Doelstelling 2019
onderstaande doelstelling worden in januari 2019 geëvalueerd	
7. Geen doelstelling geformuleerd.	90% van de basisbibliotheken neemt deel aan een leesbevorderingsnetwerk rond educatieve programma's. En 15 basisbibliotheken (10%) hebben een geletterdheidsnetwerk opgezet rond laagtaalvaardige gezinnen (verbinding preventie en curatie op strategisch, beleidsmatig en uitvoerend niveau).
Actielijn 4A Laagtaalvaardige gezinnen 2016-2018	Actielijn 4A Laagtaalvaardige gezinnen 2019
8. Bij Actielijn 4A zijn geen doelstellingen geformuleerd in 2016-2018, projecten zijn bij de tussenevaluatie beschreven. Bij de eindevaluatie begin 2019 wordt gekeken naar de gerealiseerde opbrengsten van de negen projecten.	Eind 2019 willen we voor drie van de negen projecten bereikdoelstellingen formuleren. De andere projecten zijn afgerond (Peuter in zicht, VoorleesExpress en BoekenPret – deze worden wel meer ingebed in dienstverlening van bibliotheken) of worden verder doorontwikkeld en gepilot (kraamzorg, verloskundigen, taal voor thuis).
9.	Scoor een Boek! Thuiseditie is eind 2019 bij laagtaalvaardige gezinnen in tien fangebieden rond Betaald Voetbal Organisaties (BVO's) actief ingezet.
10.	De e-learning-module 'Taalstimulering door voorlezen' is geaccrediteerd voor jeugdartsen, verpleegkundig specialisten en jeugdverpleegkundigen. Eind 2019 hebben 150 professionals deze module gevolgd.
11.	De BoekStartcoach is bij 60 Basisbibliotheken actief op tenminste 1 consultatiebureau in het werkgebied.

Toelichting Actielijn 3A in 2019

Onder actielijn 3 van Tel mee met Taal vallen, onder de noemer Kunst van Lezen, de leesbevorderingsprogramma's BoekStart, de Bibliotheek op school en de vorming van (boven)lokale leesbevorderingsnetwerken. De programmalijnen van Kunst van Lezen stimuleren leesmotivatie en taalvaardigheid en werken daardoor preventief tegen het ontstaan van laaggeletterdheid. Deze programma's worden voornamelijk door de bibliotheeksector uitgevoerd.

Alle POI's en vrijwel alle 150 basisbibliotheken voeren tenminste een van de programmaonderdelen uit.

Beheerslasten Personeel en Materieel

- Bij actielijn 4A is in het stadium van opbouw verhoudingsgewijs veel meer inzet van vaste mensen nodig dan wanneer programma's qua uitvoering in een verder stadium zijn, zoals bij actielijn 3. Kosten voor vast personeel (ook contracten voor bepaalde tijd) stijgen ten opzichte van 2018 met 3,9% (130.000 euro) naar een niveau van 18,8% (630.000 euro) van de totale subsidie. Enerzijds is dit het gevolg van het feit dat eerder als freelance werkzaam personeel in 2019 een tijdelijk (deeltijd)contract krijgt tot het eind van dat jaar voor de coördinatie van de diverse onderdelen (BoekStart en dBos po/vo/mbo/pabo). Anderzijds worden voor bepaalde onderdelen zoals uitbreiding werkzaamheden pro-websites en social media exposure extra personeel ingehuurd met een projectcontract tot eind 2019. Bij actielijn 3 is het 16,3% (465.000 euro) van het subsidiebedrag van 2.850.000 euro. Bij 4A is het 33% (165.000 euro) van 500.000 euro.
- Kosten voor algemene inzet freelance personeel dalen t.o.v. 2018 en eerdere jaren naar een niveau van 0,35% (10.000 euro) van de subsidie in actielijn 3. Behalve dat ingehuurde freelancers werkzaamheden gaan uitvoeren vanuit een projectcontract, worden gespecialiseerde freelancers vanuit specifieke programmaonderdeelbudgetten ingezet en ook betaald (zoals bijvoorbeeld opleidingen, monitoring en netwerken). Zij drukken dus niet meer op het algemene freelance budget.
- Bij materiele lasten is in 2019 voor het eerst een kostenpost overhead opgenomen vanwege het feit dat steeds meer personeel met een KVL projectcontract op de Nieuwe Prinsengracht werkzaam zijn en van faciliteiten van Stichting Lezen gebruik maken.

Onderzoek en monitoring

Blijven inzetten op evaluatie-, wetenschappelijk en monitoring onderzoek:

- Het regelmatig evalueren van het bereik en de kwaliteit van de programma's is belangrijk. Op basis van deze evaluaties kunnen programma's bijgesteld en verbeterd worden. Daarnaast zijn de evaluaties van belang om lokale, regionale en landelijke stakeholders te informeren over de voortgang van de programma's.
- 'Evidence based' wetenschappelijk (promotie)onderzoek is belangrijk om de effectiviteit van leesbevordering aan te tonen bij het aanwakkeren van leesmotivatie en het verbeteren van de taalvaardigheid (om laaggeletterdheid te voorkomen).
- Lokale monitoring van programma's is belangrijk om basisbibliotheken en de met hen samenwerkende instellingen van voldoende kwantitatieve en kwalitatieve gegevens te voorzien zodat ze lokaal de aanpak kunnen legitimeren.
- Onderzoek (evaluerend) gericht op specifieke doelgroepen is belangrijk.

Communicatie

- Bereikcijfers, positieve onderzoeksresultaten en andere opvallende opbrengsten van de programma's via verschillende media (eigen nieuwsbrieven, nieuwsbrieven

van derden, betaalde advertorials, social media en andere online kanalen) continu naar voren brengen zodat ouders, professionals en andere belangrijke stakeholders op de hoogte zijn van ontwikkelingen.

- In 2019 gaat Kunst van Lezen meer investeren in betere (digitale) 'need to know' informatievoorziening (rond de tien bouwstenen) aan professionals binnen en buiten de bibliotheeksector via de sites boekstartpro.nl en pro.debibliotheekopschool.nl.
- De 'nice to know' informatie voor ouders en professionals (zoals titelbeschrijvingen van jeugdboeken, en het lenen van digitale materialen) verloopt via de recent gelanceerde site www.jeugdbibliotheek.nl van de KB, gericht op kinderen en jongeren (eindgebruikers). Kunst van Lezen zal zich inspannen deze site bekender te maken via BoekStart en de Bibliotheek op school.
- In breder verband (Leescoalitie/NUV(WKU)/KBb) inzetten op het belang van leesbevordering als pijler onder leesvaardigheid. Met name ouders ondersteunen bij de leesopvoeding via digitale informatievoorziening. De doelgroep van ouders van kinderen van 0-4 jaar wordt bereikt via www.boekstart.nl. Voor de doelgroep van ouders van kinderen en jongeren in de schoolgaande leeftijd wordt in 2019 onderzocht wat de beste wijze is om deze doelgroep (digitaal) te ondersteunen zodat ze meer aandacht hebben voor het belang van voorlezen en vrij lezen voor de taalvaardigheid van hun kinderen. Kunst van Lezen zal financieel bijdragen aan het beter (online) bereiken van ouders.
- Geld uit het Kunst van Lezen budget vrijmaken om activiteiten van de Leescoalitie in 2019 te ondersteunen gericht op bewustwording van moeilijk bereikbare doelgroepen als laagtaalvaardige gezinnen en vmbo-leerlingen.
- Het boekhandelsprogramma rond BoekStart intensiveren zodat via die weg ouders van jonge kinderen gemotiveerd worden boekjes te kopen en een eigen bibliotheekje voor de kinderen op te bouwen.

BoekStart voor baby's

- BoekStartkoffertje blijven verstrekken voor baby's in Nederland. Bereik vergroten eind 2019 naar 40% van de geboren baby's (in 2017 was dat 38,5 % op basis van het onlangs bekend gemaakte geboortecijfer over dat jaar van afgerond 169.000 baby's).
- Connectie met consultatiebureau verder versterken met name door inzet BoekStartcoaches (zie ook 4A) waarbij laagtaalvaardige gezinnen de belangrijkste doelgroep zijn.
- Verbeterde communicatiematerialen ontwikkelen om absoluut bereik van BoekStart voor baby's te verhogen. Niet alleen in algemene zin, maar juist ook specifiek gericht op verhoging bereik laagtaalvaardige gezinnen.

BoekStart in de kinderopvang

- Het stimuleringsprogramma wordt specifiek gericht op het verbeteren van de ondersteuning van voorleesconsulenten vanuit bibliotheken binnen de

kinderopvang. Daarbij is extra aandacht voor het ondersteunen van Integrale Kind Centra (IKC's). Eind 2018 wordt circa 22,5% van de kinderopvanglocaties (landelijk niveau) bereikt. Eind 2019 inzetten op bereik 35% binnen de werkgebieden van de deelnemende basisbibliotheken.

- In 2018 is de eerste training voorleesconsulenten (bibliotheekmedewerkers) ontwikkeld en gegeven. In 2019 deze training op regelmatige basis (met eigen bijdrage van bibliotheken) laten uitvoeren om te stimuleren dat medewerkers van de bibliotheek meer rechtstreeks actief binnen de kinderopvang (IKC, brede scholen) worden ingezet, vergelijkbaar met leesconsulenten dBos.
- Nog meer inzetten op deskundigheidsbevordering pedagogisch medewerkers, zij hebben een belangrijke rol richting ouders.
- Aandacht via campagnes voor het belang van voorlezen aan alle kinderen in de kinderopvang, waarbij extra aandacht uitgaat naar potentiële risicokinderen.
- Intensievere aandacht (i.s.m. de KB) voor gebruik digitale prentenboeken binnen de kinderopvang via jeugdbibliotheek.nl en berenslim.
- Met de G4 bibliotheken BoekStart voor grote steden verder ontwikkelen en actief inzetten.

De Bibliotheek op school primair onderwijs

- Stimuleringsprogramma voortzetten zodat steeds meer scholen gaan participeren, met name in de werkgebieden van de Bibliotheek op school. Daarbij gericht inzetten op verhoging kwaliteit dienstverlening en borging van de aanpak voor langere tijd. De participatiegraad in werkgebieden van bibliotheken met dBos is in 2018 49%, eind 2019 doorgroeien naar 52,5%.
- Specifiek inzetten op schoolbibliotheekprogramma's binnen basisbibliotheken wanneer steden/bibliotheken (waaronder Amsterdam, Den Haag en Utrecht) niet meedoen aan de Bibliotheek op school po.
- Specifiek aandacht voor kinderen met leesproblemen (waaronder dyslexie) in afstemming met de afdeling Aangepast Lezen van de KB.
- In het verlengde van het vorige punt worden de afzonderlijke bouwstenen van dBos omgezet naar bruikbare bouwstenen binnen het Speciaal Onderwijs. Kunst van Lezen zal deze specifieke aanpak, samen met o.a. de afdeling Aangepast Lezen van de KB, stimuleren bij bibliotheken die bij Speciaal Onderwijs scholen de aanpak willen opzetten. Hierbij ook kijken hoe de speciaal ontwikkelde materialen van bibliotheek Rotterdam voor deze doelgroep ingezet kunnen worden. Daarbij wil Kunst van Lezen een evaluatie van de inzet van deze materialen mede ondersteunen.
- Meer aandacht via leesconsulenten in het po voor het uitlenen van e-boeken jeugd uit het e-book portal en inzet van www.jeugdbibliotheek.nl van de KB.
- De oplossing van de leenrecht kwestie schoolbibliotheken heeft in 2019 prioriteit n.a.v. de wsob midterm review brief (eind 2017) van de minister waarin dit onderwerp aandacht kreeg via een set verbeterpunten. Kunst van Lezen/Stichting Lezen zal vanuit het programma stimuleren (met o.a. de Schrijverscentrale en de

Schoolschrijver) dat Nederlandse jeugdboekenauteurs, tegen betaling, actief worden ingezet op basisscholen. Verder wordt gestimuleerd dat het voorkeurmodel dBos (collectie schoolbibliotheek eigendom bibliotheek, uitgeleende boeken vanuit de schoolbibliotheek mee naar huis, digitaal uitleensysteem voor de registratie van uitleningen) waarbij over uitgeleende boeken die mee naar huis gaan leenrecht wordt afgedragen, op meer basisscholen wordt ingevoerd. Naast deze activiteiten zijn er zaken die voornamelijk buiten Kunst van Lezen/Stichting Lezen worden opgepakt. Zo is in het overleg VOB- Stichting Leenrecht-KB een stappenplan afgesproken met een volgorde in het voldoen aan voorwaarden en het realiseren van verbeterpunten in de registratie om zo te komen tot een correcte weergave van uitleningen ten behoeve van de Wsob en Leenrecht via het Datawarehouse. Onderdeel is een verbeterde registratie binnen dBos schoolbibliotheken. En de KB zal zorgen dat er meer jeugdboekentitels in de online bibliotheek beschikbaar zijn en de e-lending-afdracht verdisconteerd wordt in auteursvergoedingen voor uitleningen van e-boeken.

- Voorbereiding pilots rond versterking van het kwalitatieve leesaanbod in dBos, mede in verbinding met auteursbezoeken in kader van initiatieven Schrijverscentrale en Schoolschrijver.
- Campagne ontameren om boeken uit schoolbibliotheken mee naar huis te geven zodat kinderen thuis kunnen doorlezen. Op dit moment mag dat maar in 35% van de gevallen.
- De actie "15 minuten lezen" in 2019 voortzetten met een vergelijkbaar budget van 20.000 euro dat in 2018 uit Kunst van Lezen is vrijgemaakt. Doel is om op steeds meer (dBos) basisscholen iedere dag in alle groepen 15 minuten (voor) te lezen.

De Bibliotheek op school voortgezet onderwijs

- In het algemeen zorgen dat middelbare scholen (met name vmbo-locaties) in staat gesteld worden mee te doen aan dBos, ook als een basisbibliotheek niet kan of wil ondersteunen. Taken moeten dan kunnen worden overgenomen op een regionaal/provinciaal niveau, gecoördineerd door POI's/SPN. Daarvoor worden in 2018 i.s.m. SPN, vier regionale teams opgezet die gaan fungeren als een soort uitzendorganisatie voor basisbibliotheken die zelf niet in staat zijn de bibliotheekvraag van het voortgezet onderwijs te beantwoorden.
- Op het digitale vlak zal de KB actiever worden richting het VO. Allereerst wordt de site Lezen voor de Lijst in 2018 nieuw leven ingeblazen. Verder zal de inkoopcommissie e-content zorgen dat er (mede met het oog op Lezen voor de Lijst) steeds meer titels beschikbaar komen als e-boek, specifiek gericht op jongeren in het VO. Via de site www.jeugdbibliotheek.nl worden jongeren gestimuleerd om meer te lezen. Kunst van Lezen zal gebruik van de sites actief promoten richting leesconsulenten in het VO.
- Basisbibliotheken/POI's integreren de digitale mogelijkheden in de fysieke aanpak die ze met dBos binnen de (vmbo)scholen brengen. Kunst van Lezen zal deze

integrale manier aanmoedigen door deze manier van werken onder te brengen in stimuleringsregelingen waar basisbibliotheken een beroep op kunnen doen.

Per onderwijsvorm:

Vmbo

- Blijft de belangrijkste onderwijsvorm om te ondersteunen gezien het hoge percentage laagtaalvaardige leerlingen (gemiddeld bijna 18% van de 15 jarigen volgens internationaal PISA-onderzoek) in Nederland. Deze laagtaalvaardige leerlingen volgen meestal praktijkonderwijs of vmbo. Daarom zal Kunst van Lezen nagaan op welke wijze, naast vmbo, praktijkonderwijs en speciaal voortgezet onderwijs ondersteund kunnen worden met een aparte, op deze onderwijsvormen aangepaste, set bouwstenen. Ook is er meer specifieke aandacht voor kinderen met leesproblemen (waaronder dyslexie) in afstemming met de afdeling Aangepast Lezen van de KB.
- Stichting Lezen start de site www.lezeninhetvmbo.nl. Kunst van Lezen zal dit initiatief ondersteunen door verbinding te leggen tussen deze site, de site pro.debibliotheekopschool.nl en de site jeugdbibliotheek.nl. Verder wordt gekeken hoe ouders van vmbo-leerlingen beter te bereiken zijn met informatie over het belang van vrij lezen.

Havo/vwo

- Kunst van Lezen zal met behulp van een stimuleringsregeling via basisbibliotheken actief inzetten op expertise en een collectie-aanbod rond Lezen voor de Lijst op havo/vwo scholen. Dit collectie-aanbod is zowel fysiek als digitaal (verzorgd door de KB via de site www.lezenvoordelijst.nl en de onlinebibliotheek). Kunst van Lezen zal leesconsulenten aansporen de sites actief in te zetten richting onderwijs.

Mbo

- Ook in het mbo is laaggeletterdheid een obstakel om met succes de opleiding af te ronden. Daarom zijn in 2017 drie pilots van start gegaan die enerzijds gericht zijn op het verbeteren van het leesklimaat op ROC's en anderzijds specifiek op opleidingen die klasse-assistenten en pedagogisch medewerkers opleiden. In 2018 volgen nog 5 pilots. Deze pilots zullen in 2019 omgezet worden in een stimuleringsstraject, zodat van de 110 ROC-locaties er nog een zevental in staat gesteld wordt mee te doen via zowel grotere basisbibliotheken als via de op te zetten regionale teams van SPN.

Pabo en lerarenopleidingen tweedegraads

- In 2017 is gestart met de aanpak op drie pabo-opleidingen om toekomstige leerkrachten voor te bereiden op de aanpak van de Bibliotheek op school en om hen te stimuleren zelf meer (jeugd)boeken te lezen. In het najaar van 2018 volgen vijf nieuwe pabo's in het noorden en oosten van Nederland.

- Deze pilots zullen in 2019 omgezet worden in een stimuleringstraject zodat van de 40 pabo-opleidingen er opnieuw een vijftal in staat gesteld wordt mee te doen via zowel grotere basisbibliotheken als via de op te zetten regionale teams van SPN.
- In 2019 wordt een programma opgezet dat specifiek gericht is op tweedegraads leraren. Eerst wordt de aanpak ontwikkeld, in het najaar van 2019 zal een pilottraject volgen.
- Bij beide opleidingen wordt in 2019 specifiek ingezet op het voorkomen van laaggeletterdheid in gezinsverband.

Leesbevorderingsnetwerken en geletterdheidsnetwerken

- In 2017 is een start gemaakt met het verbinden van preventie en curatie binnen POI's en basisbibliotheekorganisaties, met het doel om vanuit de interne verbinding een sterkere rol te kunnen spelen binnen geletterdheidsnetwerken waarin overheden en instellingen participeren.
- De centrale doelgroep is het laagtaalvaardige gezin omdat daar preventie en curatie samenkomen en de bibliotheek een belangrijke rol heeft vanuit de activiteiten die voor kinderopvang en onderwijs worden ondernomen.
- In 2019 wordt voor basisbibliotheken en POI's een stimuleringstraject opgezet om ontwikkelde netwerkbasismodellen op tien plekken lokaal te implementeren (met ondersteuning van POI's).
- Kunst van Lezen gaat vanuit Stichting Lezen de relatie met het onderwijs en de overkoepelende organisaties (zoals de PO-, VO- en MBO-Raad) versterken om niet alleen vanuit bibliotheken leesbevordering onder de aandacht te brengen maar ook meer rechtstreeks op strategisch niveau.

Actielijn 4A Tel mee met Taal in 2019:

Projecten gericht op het aanmoedigen van (voor)lezen binnen laagtaalvaardige gezinnen.

Voor het bereik van ouders in algemene zin en laagtaalvaardige ouders in het bijzonder wordt de informatievoorziening onder de loep genomen (zie boven bij 'communicatie').

Bij actielijn 4A worden negen projecten uitgevoerd om laagtaalvaardige gezinnen te bereiken met leesbevordering. Na drie jaar blijkt dat deze projecten in grote lijnen vallen binnen twee van de drie centrale domeinen van Tel mee met Taal, namelijk Taal & Gezin en Taal & Gezondheid. De projecten BoekStartcoach (consultatiebureau) en de projecten rond verloskundigen, kraamzorg en e-learning JGZ worden in 2019 meer op elkaar aangesloten binnen het domein Taal & Gezondheid. Dat geldt ook voor VoorleesExpress, BoekenPret, Scoor een Boek!, Peuter in zicht en de Taal voor Thuis projecten die binnen het domein Taal & Gezin vallen. Vanuit dit oogpunt worden projecten beter met elkaar verknoopt in 2019.

Actielijn 4A wordt uitgevoerd in samenwerking met Stichting Lezen & Schrijven omdat de curatieve kant ook belangrijk is bij de gezinsprojecten. Vanuit dit oogpunt zijn medewerkers van Stichting

Lezen & schrijven parttime gedetacheerd bij Stichting Lezen. In het kader van de verbinding tussen preventie en curatie binnen POI's en basisbibliotheken en vanuit deze organisaties naar samenwerkende instellingen wordt een netwerkaanpak ontwikkeld.

Met kinderen 0-4 jaar

- De in de periode 2016-2018 ontwikkelde projecten rond BoekStartcoach, e-learning jgz, verloskundigen en kraamzorg binnen het domein Taal & Gezondheid doorontwikkelen en verbinden. Groter bereik realiseren door het uitzetten van pilot- en stimuleringsregelingen.
- De in de periode 2016-2018 ontwikkelde projecten rond BoekenPret, Peuter in zicht, Taal voor Thuis (BoekStart) doorontwikkelen en met elkaar verbinden. Groter bereik realiseren door het uitzetten van pilot- en stimuleringsregelingen.
- Inzetten op deskundigheidsbevordering van betrokken professionals uit bibliotheek, JGZ, kinderopvang en voorschool.
- Inzetten op doelgroep-ouders en hun kinderen in gezinsverband (ouderparticipatie) waarbij zowel aandacht is voor preventie als voor curatie.

Met kinderen 4-12 jaar

- De in de periode 2016-2018 ontwikkelde projecten rond o.a. Scoor een Boek!, VoorleesExpress en Taal voor Thuis (dBos) doorontwikkelen en uitrollen via pilot- en stimuleringsregelingen binnen het (speciaal) basisonderwijs.
- Inzetten op deskundigheidsbevordering van betrokken professionals uit bibliotheek, (speciaal) basisonderwijs, integrale kindcentra.
- Inzetten op doelgroep-ouders en hun kinderen in gezinsverband (ouderparticipatie) waarbij zowel aandacht is voor preventie als voor curatie.

Met kinderen boven de 12 jaar

- De jongeren die in deze leeftijdsgroep praktijkonderwijs of vmbo volgen vormen de groep waar laaggeletterdheid het meest voorkomt. Hier geldt dat de jongeren zelf meer aangesproken/betrokken zouden moeten worden om hun basisvaardigheden te verbeteren. Er komt dus een leesbevorderingsaanpak die specifiek op hen gericht is.
- Ook hier geldt dat er ingezet gaat worden op deskundigheidsbevordering van betrokken professionals uit bibliotheek, praktijkonderwijs, (speciaal) voortgezet onderwijs en mbo.
- Verder wordt ingezet op het bereiken van doelgroep-ouders en hun kinderen in gezinsverband (ouderparticipatie) waarbij zowel aandacht is voor preventie als van curatie.

Samenwerking Stichting Lezen en de KB in 2019

Stichting Lezen en de KB zijn voornemens om in 2019 tot een betere taakverdeling te komen waarbij de tien ontwikkelde bouwstenen leidend zijn. Daarbij zal Stichting Lezen op de (doorontwikkeling van) leesbevorderingsbouwstenen inzetten en de KB op de (doorontwikkeling

van) de bouwsteen digitaal. Bij de bouwsteen Digitaal gaat het met name om het verbeteren van de digitale toegankelijkheid, de digitale ontsluiting van de collectie en het beter bereiken van de doelgroep jeugd met digitale materialen (e-boeken, luisterboeken, digitale prentenboeken) via www.jeugdbibliotheek.nl. De (digitale) informatievoorziening voor professionals wordt gezamenlijk ondernomen (Stichting Lezen, KB en SPN). De bouwsteen Netwerk & Beleid is ook een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de drie partijen. Qua uitvoering en aansturing is de programmacoördinator Kunst van Lezen verantwoordelijk. Stichting Lezen is penvoerder van KvL, de directeur-bestuurder van Stichting Lezen is eindverantwoordelijk. Binnen de KB is de sectordirecteur M&D eindverantwoordelijk voor Kunst van Lezen, het hoofd stelseltaken van de KB is flankerend verantwoordelijk.

Samenwerking met SPN in 2019

De programmacoördinator Kunst van Lezen stuurt de samenwerking aan met SPN, die de uitvoering van BoekStart en de Bibliotheek op school organiseert (educatieve dienstverlening). Hij wordt daarbij ondersteund door specialisten van Stichting Lezen en de KB aan de hand van de diverse bouwstenen. Er is door SPN een stuurgroep educatie opgericht waarin de voorzitter van SPN, de verantwoordelijke portefeuillehouders (POI-directeuren), directeur-bestuurder Stichting Lezen, sectordirecteur M&D KB en hoofd stelseltaken KB zitting hebben. De programmacoördinator Kunst van Lezen, de programmamanager SPN en de teamleider van cluster Leren van de KB zijn adviseurs van de stuurgroep. Voor wat betreft de uitvoering zijn twee kernteams actief (BoekStart en de Bibliotheek op school). In het BoekStart kernteam is een projectleider vanuit Stichting Lezen actief, in het kernteam de Bibliotheek op school betreft het twee projectleiders vanuit Stichting Lezen voor zowel po als vo.

Samenwerking met Stichting Lezen & Schrijven in 2019

Sinds 2017 is een personeelslid van Stichting lezen & schrijven bij Stichting Lezen parttime gedetacheerd om de projectleiders te ondersteunen bij het implementeren van projecten uit actielijn 4A. Hierdoor worden preventie en curatie rond laagtaalvaardige gezinnen beter op elkaar aangesloten. In 2019 wordt deze werkwijze gecontinueerd. Drie keer per jaar vergaderen de MT's van Stichting Lezen en Stichting Lezen & Schrijven gezamenlijk om de verbinding te verstevigen en goed op de hoogte te zijn van elkaars activiteiten en beleid. Er is verder een overleg tussen de directies van Stichting Lezen, Stichting Lezen & Schrijven en de KB om de intentieverklaring tussen de drie organisaties verder vorm te geven rond Tel mee met Taal. Onderliggende werkgroepen voeden de directies met informatie om gezamenlijk beleid en uitvoering vast te stellen.

28 september 2018

Adriaan Langendonk
Programmacoördinator Kunst van Lezen